

Cirkulärnr: 1993:46
Diariernr: 1993:0367
Handläggare: Anders Nilsson
Björn Larsson
Avdsek: KEP Ekadm
Datum: 1993-02-18
Mottagare: Ekonomi/Finans
Kommunstyrelsen
Rubrik: Pensionskulden i kommunerna
Bilagor: KPA:s beräkningar

PENSIONSSKULDEN I KOMMUNERNA 1992-12-31

Nästan alla kommuner bokför pensionsåtagandet som en skuld i sina bokslut. Som underlag till bokföringen används i första hand KPA:s kommunvisa beräkningar. KPA:s beräkningsresultat för 1992 har skickats ut i början av februari. Beräkningarna visar att skulden för de flesta kommuner ökar mycket kraftigt jämfört med 1991. Tyvärr har det nu visat sig att KPA:s skuldberäkningar 1991 innehöll felaktigheter för många kommuner. Skulden blev därför för lågt beräknad. Beräkningarna för 1992 är dock korrekta. Den skuldökning som uppkommer blir därför omotiverat stor. KPA kommer så snart felaktigheterna i 1991 års beräkningar är korrigerade att lämna dessa nya beräkningar till berörda kommuner.

I bokslutstider är tidspressen stor, vi har därför i detta cirkulär tagit fram en förenklad metod med vars hjälp man utifrån KPA:s kommunvisa beräkning för 1992 kan identifiera ett skuldökningsbelopp som kan vara relevant att bokföra över resultaträkningen.

Inledningsvis belyser vi några av de faktorer som påverkar utvecklingen av pensionsskulden.

Kommunvisa beräkningar

För att lätta på mystiken kring pensionsskulden ska vi här försöka förklara hur skulden förändras mellan två år. Skulden, som är arbetstagarnas fordran på kommunen belastas årligen med en ränta, som beror på att kommunen inte gjort några verkliga avsättningar för pensionsåtagandena. Arbetstagarnas fordran på kommunen ökar dessutom med i genomsnitt 2,5 procent av den årliga lönesumman.

Aldersstrukturen hos de anställda är en mycket viktig faktor när pensionsskulden beräknas. Om genomsnittsåldern och intjänandetiden för de anställda stiger ökar pensionsskulden. De arbetstagare, som gått i pension, tar samtidigt ut pengar från det totala tillgodohavandet. En "saldouppgift" för arbetstagarkollektivet kunde se ut så här mellan 1991 och 1992;

Ingående saldo 1991-12-31 (dvs kommunens
pensionsskuld 91-12-31). +64,5 miljarder Ränta under året, 11,5 % *)
+ 7,4 " Insättningar under 1992 (2,5 % på lönesumman 1992) + 2,8 " Övriga insättningar
under 1992, (tex ökad
genomsnittsålder, ökade garantipensioner m m) + 4,5 " Uttag under 1992 (dvs
utbetalningarna till
pensionärerna) - 2,3 "

Utgående saldo 1992-12-31 (dvs kommunens
pensionsskuld 91-12-31) = 76,9 "

När skulden beräknas, kan ökningen ofta bli större än effekten av eventuella personalminskningar. Trots stora personalminskningar kan skulden på kort sikt komma att öka, vilket kan upplevas som märkligt. På sikt kommer dock skulden att reellt sett minska på sikt.

I KPA:s foljebrev till beräkningarna beskrivs dessa faktorer ytterligare (se sidan 1 - 6 i bilaga).

För primärkommunerna beräknas pensionsskulden totalt uppgå till knappt 77 miljarder kronor. Den genomsnittliga ökningen sedan föregående år är 19 procent. I nedanstående tabell framgår pensionsskulden uppdelad för arbetstagare och pensionstagare.

	Skuld 91-12-31 i miljarder	Skuld 92-12-31 i miljarder	Ökning 91-92 i miljarder	Ökning 91-92 i procent
Arbetstagare	46,6	53,1	6,5	14
Pensionstagare	23,8	5,9	33	17,9
Total skuld	76,9	12,4	19	64,5

Beräkning av pensionsskuldens förändring med hjälp av riksgenomsnittliga värden

Då felaktigheterna i 1991 års beräkningar för närvarande inte är helt klarlagda, kan de kommuner som känner en viss tveksamhet inför skuldökningens storlek därför som ett alternativ beräkna skuldökningen som 16 procent av 1992 års skuld (16 procent av 1992 års skuld motsvarar 19 procent ökning på föregående års skuldbelopp).

Den relativa skuldökningen i en enskild kommun beror i hög grad på hur skulden till pensionstagare utvecklats. Ett ytterligare sätt att beräkna skuldökningen för denna kategori är att räkna fram skillnaden mellan 1991 års och 1992 års utbetalningar av pensioner och multiplicera detta med faktorn 11. Arbetstagarnas skuldökning beräknas i detta fall till 12 procent av 1992 års skuld (12 procent på 1992 års skuld motsvarar 14 procent ökning på föregående års skuldbelopp).

*) Räntan består av en realdel och en basbeloppsförändringsdel.

Redovisning av pensionsskulden i bokslut 1992

I kommunernas bokslut 1991 redovisades pensionsskulden på olika sätt. Drygt hälften av kommunerna använde sig av KPA:s kommunspecifika beräkningar för skuldens storlek. Övriga beräknade skulden med genomsnittsmetoden eller använde andra beräkningsmetoder. Cirka 80 % av kommunerna hade helt eller delvis bokat upp skulden i balansräkningen. Den del av skulden som vissa kommuner valt att redovisa inom linjen avsåg i regel lärarkollektivets andel.

Av de kommuner som tagit upp pensionsskulden i balansräkningen redovisade 60 % av kommunerna skuldförändringen mellan resultat två och tre i resultaträkningen och 23 % av kommunerna redovisade förändringen bland verksamhetens kostnader.

Referensgruppen i redovisning har uttalat att hela pensionsskulden ska redovisas som en skuld samt att skuldförändringen ska redovisas antingen bland verksamhetens kostnader eller mellan resultat två och tre. I not eller i den verbala analysen bör upplysning lämnas om statens utfästelser om framtida bidrag avseende lärarkollektivet (se anvisning nr 1 b samt cirkulär 1992:182).

Den förändring av den bokförda skulden som kan konstateras bör dock inte alltid redovisas över resultaträkningen. Om någon del av skuldökningen beror på justerade eller nya modellantaganden behöver denna del inte vara direkt hänförlig till år 1992, den bör därför inte påverka resultaträkningen detta år. Den del av skuldökningen, som beror på modellförändringen kan bokföras mot eget kapital i balansräkningen. Om riksgenomsnittliga värden används blir det exempelvis 16 procent av 1992 års skuld som bokförs över resultaträkningen medan eventuell övrig skuldökning bokförs mot eget kapital i balansräkningen.

Då det fortfarande finns viss skillnad i redovisningen av pensionsskulden är det av stor vikt att kommunerna i sina årsredovisningar, på ett tydligt sätt, redogör för vilka principer som valts för skuldens beräkning och redovisning. Detta är bl a viktigt när bearbetningar och analyser av boksluten görs i syfte att göra mellankommunala jämförelser.

Utredning ang pensionsskuldberäkningen

Beräkningarna för såväl 1991 som 1992 grundar sig på den modell som tagits fram av den sk P-finken (pensionskostnadsfinansieringskommittén). När modellen utvecklades var det primära syftet inte löpande pensionskuldsberäkningar för bokslutsändamål. Kommunförbundet, Landstingsförbundet och KPA är därför överens om att inför 1993 års bokslut noga analysera och pröva P-finkmodellens hållbarhet för detta ändamål och, om så visar sig erforderligt, vidta nödvändiga justeringar.

Frågor rörande beräkningsmodellen och kommunvisa beräkningsresultatet besvaras av KPA, Christer Lindström, Per Andersson och Sven Lannhard tfn 08-665 04 00.

Frågor rörande redovisningsproblematiken besvaras av Anders Nilsson och Anneli Lagebro på Kommunförbundet, tfn 08-772 41 00.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Kommunalekonomi och Personalpolitik
Ekonomiadministrativa sektionen

Jan Svensson

Anders Nilsson